

Kadınların Deprem Risk Algısı ve Maneviyatla İlişkisi: Diyarbakır Örneği

Eda Yakıt Ak¹, Mehmet Ali Şen², Hava Şen³, Abdulkadir Aydın⁴

Öz

Depremler zamanı öngörülemeyen, kontrol edilemeyen, yıkımlara neden olan ve yaşamı tehdit eden durumlardır. Depremler zararları açısından tarafsız olsa da kadınlar üzerinde daha önemli etkileri bulunur. Bu çalışma 6 Şubat 2023 depremlerini Diyarbakır ilinde yaşayan kadınların deprem risk algısı ve maneviyatları arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlamıştır. Çalışma tanımlayıcı ve kesitsel tipte tasarlanmıştır. Çalışma, Kasım 2024 tarihinde çevrimiçi anket yöntemi ile 18 yaş ve üzeri 390 afeti yaşamış kadın ile gerçekleştirilmiştir. Veriler Tanıtıcı Bilgi Formu, Deprem Risk Algısı Ölçeği (DRAÖ) ve Maneviyat Ölçeği (MÖ) ile toplanmıştır. Tanımlayıcı verilerin analizinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma ve lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri 0,05 olarak alınmıştır. Kadınların Deprem Risk Algısı Ölçeği (31,48±5,80) ve Maneviyat Ölçeği (24,26±4,68) toplam puanları ortalamanın üzerinde bulunmuştur. Deprem Risk Algısı Ölçeği toplam puan (r=0,187) ve alt faktörler puanları sırasıyla (r= 0,174) ve (r= 0,158) ile Maneviyat Ölçeği toplam puanı arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir (p<0,05). Yapılan lojistik regresyon analizinde deprem korkusunu; yaştan birim artması 1,064 kat, evli olma 5,522 kat ve depremde çocuklarına ne olacağı korkusu 4,784 kat arttırdığı saptanmıştır (p<0,05). Çalışmada deprem risk algısı ve maneviyat arasında anlamlı ilişki belirlenmiştir. Kadınların manevi duygularının deprem riskini kabullenmede olumlu etkisi olsa da aynı zamanda kaderci yaklaşım ile önlem almada sorun yaşatabileceği söylenebilir. Depremlerin oluş şekli ve korunma yollarına yönelik daha fazla önlem ve bilgilendirmeye ihtiyaç bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Kadın, Maneviyat, Risk Algısı

Women's Perception of Earthquake Risk and Its Relationship with Spirituality: The Case of Diyarbakır

Abstract

Earthquakes are unpredictable, uncontrollable events that cause destruction and threaten life. Although earthquakes are neutral in terms of damage, they have a greater impact on women. This study aims to determine the relationship between earthquake risk perception and spirituality among women living in Diyarbakır province following the earthquakes of 6 February 2023. The study was designed as descriptive and cross-sectional. The study was conducted in November 2024 using an online survey method with 390

¹ Öğr. Gör. Dr., Sağlık Bakım Hizmetleri, Atatürk Sağlık Hizmetleri MYO, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır
İlgili yazar e-posta /Corresponding author e-mail: edayakit@gmail.com ORCID No: 0000-0003-1846-1123

²Dr. Öğr. Üyesi, Sağlık Bakım Hizmetleri, Atatürk Sağlık Hizmetleri MYO, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır
e-posta/ e-mail: m.a.sen@yandex.com ORCID No: 0000-0001-6193-0525

³Uzman Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Diyarbakır
e-posta/ e-mail: havvaozer22@gmail.com ORCID No: 0009-0004-7070-7498

⁴Doç. Dr., Tıbbi Hizmetler ve Teknikler, Atatürk Sağlık Hizmetleri MYO, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır
e-posta/ e-mail: akcosut@dicle.edu.tr ORCID No: 0000-0002-9316-448X

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article

Ak, E.Y., Şen, M.A., Şen, H., Aydın, A.,(2025). Kadınların Deprem Risk Algısı ve Maneviyatla İlişkisi: Diyarbakır Örneği. *Afet ve Risk Dergisi*, 8(2), 656-666.

women aged 18 and over who had experienced the disaster. Data were collected using the Demographic Information Form, Earthquake Risk Perception Scale (ERPS), and Spirituality Scale (SS). Descriptive data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and logistic regression analysis. The statistical significance level was set at 0.05. The women's total scores on the Earthquake Risk Perception Scale (31.48 ± 5.80) and Spirituality Scale (24.26 ± 4.68) were above average. A low-level positive significant relationship was determined between the total score of the Earthquake Risk Perception Scale ($r=0.187$) and the sub-factor scores ($r=0.174$) and ($r=0.158$) and the total score of the Spirituality Scale ($p<0.05$). In the logistic regression analysis, it was determined that earthquake fear increased by 1.064 times with each unit increase in age, 5.522 times with being married, and 4.784 times with fear of what would happen to one's children in an earthquake ($p<0.05$). A significant relationship was determined between earthquake risk perception and spirituality in the study. While women's spiritual feelings may have a positive effect on accepting earthquake risk, they may also lead to problems in taking precautions due to a fatalistic approach. There is a need for more precautions and information regarding the formation of earthquakes and ways to protect oneself.

Keywords: Earthquake, Risk Perception, Spirituality, Women

1. GİRİŞ

Depremler aniden ve uyarı vermeden oluşan şiddetli ve ani yer sarsıntılarıdır (URL 1). Dünya genelinde 1998 ile 2017 yılları arasında yaşanan depremler 125 milyondan fazla insanı etkilemiş ve 750 bin insanın ölümüne neden olmuştur. Depremler ölümlere neden olmanın yanı sıra sağ kurtulan insanlarda da ciddi hasarlar bırakmaktadır. Bunlar arasında yaralanma, sevdiklerini kaybetme, evsiz kalma, yerlerinden edilme veya yaşadıkları şehirlerden tahliye edilme gibi durumlar sıklıkla yaşanmaktadır (URL 1). Ülkemizde son yaşanan 6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş kaynaklı iki büyük deprem eşi benzeri görülmemiş ölçekte ve kapsamda bir felakete neden olmuştur. Bu depremler ülkenin 11 ilini etkilemiş ve 50 binden fazla insanımızın ölümüyle sonuçlanmıştır (URL 2). Diyarbakır ili genelinde ise 6 binanın yıkılmasına, birçok binanın hasar almasına ve 414 kişinin ölümüne neden olmuştur (Tutal vd., 2025).

Kuni vd., (2022) deprem gibi doğal afetlerin meydana geldiği bölgelerde kaygı düzeyinin yüksek olduğunu, insanların günlük yaşamlarında sorunlar yaşadıklarını ve giderek daha kaygılı hale geldiklerini bildirmektedir (Kunii vd., 2022). Deprem kaynaklı yaşanan olumsuz duygular bireylerin kendilerine ait başa çıkma stratejileri geliştirmelerini sağlar. Geliştirilen bu stratejiler, bireylerin olumsuz yaşantılarına, kayıplarına ve çevresel değişikliklere uyum sağlamalarını kolaylaştırır (Okan ve Şahin, 2023). Genellikle bireylerin yaşadıkları toplumun kültürel ve sosyal yaşantıları ve dini inanışları başa çıkma stratejilerini belirler (Breakwell, 2021). Afetler gibi bireylerin kendilerini çaresiz hissettikleri olaylarda dini inanç, dua ve Tanrı'ya teslimiyet sorunların üstesinden gelmenin ve başa çıkmanın önemli bir yolu haline gelmiştir (Gökçay vd., 2024). Dini başa çıkma ile stres yaratan durumlarda bireyin sahip olduğu inanç öğelerine başvurması, olayları yorumlamasına, anlamlandırmasına ve adapte olmasını kolaylaştırmaktadır (Gören, 2023). Bazı kültürlerde afetler Tanrı'nın kullarını bir cezalandırma biçimi gibi yorumlarla açıklanabilir. Bireyler, ortaya çıkan büyük sorunların dünya üzerindeki sınavları olduğunu düşünebilir ve çözümün kendi güç ve iradelerinin dışında kaldığına inandıklarından öğrenilmiş çaresizlik yaşayabilirler (Gören, 2023).

Deprem risk algısı, bireylerin depremi anlama, yorumlama, yönetme ve önlemler almada etkili olurken, maneviyat ise deprem sonrası yaşanan can kayıpları, yaralanmalar, sevdiklerini kaybetme ve maddi kayıpların yol açtığı ruhsal sorunların aşılmasında etkilidir. Nepal'de yaşlı yetişkinlerle yapılan bir çalışmada maneviyatın afet sonrası travma ile başa çıkmada etkili olduğu bildirilmiştir (Timalsina vd., 2022). Timalsina vd.,'nın sistematik derleme çalışmasında da benzer şekilde afetlerin zorluklarıyla baş etmede maneviyatın ciddi etkisi olduğu görülmüştür (Timalsina ve Songwathana, 2020).

Depremler orantısız biçimde kadınları erkeklerden daha fazla etkilemektedir. Kadınlar, psikolojik, fizyolojik, yasal ve sosyal faktörler nedeniyle afetler sırasında daha savunmasız konumdadır. Kadınların erkeklere kıyasla farklı başa çıkma mekanizmaları, fizyolojik güç farkı, iş gücüne katılımındaki fırsat eşitsizliği ve toplumsal cinsiyet normları afetler sırasında daha fazla savunmasız olmalarına neden olur. Depremlerin kadınlar üzerindeki etkisi ile ilgili araştırmalar, depremden sonra ortaya çıkma eğiliminde olan bir dizi sağlık sorununu ortaya koymaktadır (Yakıt Ak ve Aslan, 2024; Ural vd., 2024). Bu dönem, kadınların sağlık hizmetlerine erişiminde belirgin bir düşüşle kendini göstermektedir (Yakıt Ak ve Aslan, 2024). Depremlerden sonra kadınlarda beslenme bozuklukları, uyku sorunları, travma sonrası stres bozukluğu, anemi, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar gibi önemli sağlık sorunları sıklıkla görülmektedir (Ural vd., 2024). Tüm bu nedenlerle kadınların depremin yarattığı krizle başa çıkma mekanizmalarını anlamak gereklidir. Depremi yakın zaman içinde yaşayan kadınların yaşadıkları olumsuz deneyimler ve halen devam eden deprem riski nedeniyle yaşadıklarını süreci anlamak önemlidir. Bu araştırmada Diyarbakır ilinde yaşayan kadınların deprem deneyiminin manevi iyilik deneyimleriyle ilişkisinin, içinde bulundukları duruma göre deprem riski algılarını ne ölçüde etkilediği belirlenmeye çalışılmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın tipi

Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tiptedir.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini Türkiye'nin Diyarbakır ilinde yaşayan ve 6 Şubat Depremlerini yaşayan kadınlar oluşturmuştur. Örneklemenin evreni temsil etme gücü G-power programı kullanılarak hesaplanmıştır. Gökçay ve arkadaşlarının (2024) makalesinde yer alan korelasyon değeri ($r = 0,283$) çalışmada ana parametre olarak alınmış ve $d = 0,95$ etki büyüklüğünde %95 güç için gerekli örneklem büyüklüğü en az $n = 165$ olarak hesaplanmıştır (Gökçay vd., 2024). Araştırmada maksimum çeşitlilik hedeflendiğinden 18 yaş ve üzeri 390 kadınla tamamlanmıştır.

2.3. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları

Tanıtıcı bilgi formu; kadınların sosyo-demografik durumu belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen toplam 10 sorudan oluşmaktadır.

Deprem Risk Algısı Ölçeği (DRAÖ): Deprem risk algısını belirlemek üzere kullanılan bu ölçek Trumbo ve arkadaşları tarafından (2016) geliştirilmiştir. Ölçeğin tüm doğal afetler için genellenebileceği, kasırgadan farklı bir doğal afet için kullanılacağı zaman kasırga yerine sadece afetin adı değiştirilerek kullanılabileceği belirtilmiştir. Mızrak ve arkadaşları (2021) kasırga yerine deprem ile ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmışlardır. Ölçek 5'li Likert tiptedir ve 8 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach's alfa katsayısı 0,857 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması depreme yönelik risk algısının yüksek olduğunu göstermektedir (Trumbo vd., 2016; Mızrak vd., 2021).

Maneviyat Ölçeği (MÖ); Demirci (2017) tarafından geliştirilen bu ölçek, 6 maddeden oluşan tek boyutlu bir yapıya sahip 5'li Likert tipi bir ölçektir. Kişilerin manevi deneyimlerinin derecesini (örneğin, inancım bana huzur verir) değerlendirmektedir (Demirci, 2017). Özellikle kişilerin gündelik yaşamlarında manevi inançlarını içsel olarak ne derecede deneyimlediklerinin derecesini ölçmeyi amaçlar. Cronbach alfa katsayısı 0.88, test ve tekrar test katsayısı ise 0.60 olarak saptanmıştır. MÖ'den alınan düşük puanlar yüksek maneviyat düzeyine işaret etmektedir (Demirci ve Ekşi, 2018).

2.4. Verilerin Toplanması

Çalışma için etik kurul onayı alınmıştır (E-14679147-663.05-800569). Ayrıca çalışma Helsinki Deklarasyonu ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür.

Çalışma 25 Ekim – 10 Aralık 2024 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmaya 18 yaş üzerinde olan, internet kullanan, okuryazar olan tüm kadınlar dahil edilmiştir. Çalışma, çevrimiçi Google anket formu oluşturularak araştırmacıların sosyal medya araçları (Instagram, Whatsapp, Facebook ve LinkedIn) aracılığı ile dağıtılmıştır. Çevrimiçi anket formunun başında katılımın gönüllülük esasına dayanmış olmasına ilişkin açıklama yer almış ve bu şartları kabul eden kadınlara çalışmanın soruları açılmıştır. Çalışmanın ikinci sayfasında katılımcının hangi ilde ikamet ettiğine yönelik ilk soru yer almaktadır. Bu şekilde Diyarbakır ilinde ikamet etmeyen kadınlar belirlenmiş ve çalışmadan dışlanmıştır.

2.5. Verilerin analizi

Çalışmamız Maneviyat Ölçeği ve Deprem Risk Algısı Ölçeği değişkenleri homojen dağılmış olup, normal dağılım göstermiştir. Dağılımının normalliği Kolmogorov-Smirnov testiyle incelenip varyansların homojenliği Levene testiyle değerlendirilmiştir. Bizim çalışmamızda Maneviyat Ölçeği Cronbach Alpha değeri 0.90 iken Deprem Risk Algısı Ölçeği 0.90 ve Deprem Risk Algısı Ölçeği alt faktör 1 Cronbach Alpha değeri 0.89 iken alt faktör 2'nin ise Cronbach Alpha değeri 0.86 olarak bulunmuştur.

Verilerin analizi SPSS 24.0 paket programı ile yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerde sayısal değişkenlerde ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler verilirken, kategorik değişkenlerde ise sayı ve yüzde değerleri verilmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek için t testi yapılmıştır. Üç veya daha fazla grup arasındaki farklar ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Farklılıkların olduğu gruplar Tukey testi ile analiz edilmiştir. Ölçeklerin kendi arasındaki ilişkiler için ise Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Çalışmaya katılan kadınların yaş ortalaması $28,83 \pm 10,90$ 'dır. Kadınların %37,5'i 18-21 yaş, %35,9'u 22-35 yaş arasında ve %26,6'sı 36 yaş ve üzerinde, %62,3'ü bekar, %20,5'i ortaokul, %41,0'ı lise ve %38,5'i üniversite ve üzeri mezunudur. Katılımcıların %10,0'inin aylık gelir durumu iyi, %33,6'sının orta gelirli ve %56,4'ünün aylık gelir durumu kötü ve %61,0'inin çocuğu olmadığı saptanmıştır.

Katılımcı kadınların %91,8'i çekirdek aileye sahip, %81,8'inin ailesinin depremden etkilenmediği, %14,1'inin ev değişikliği yaptığı ve %4,1'inin deprem nedeniyle şehir değişikliği yaptığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Deprem Risk Algısı Ölçeği Toplam puan ile yaş ($p=0,043$) ve ailenin depremden etkilenme durumu ($p=0,008$) değişkenleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Deprem Risk Algısı Ölçeği Alt Faktör 1 ile yaş ($p=0,009$) ve ailenin depremden etkilenme durumu ($p=0,015$) ayrıca Alt Faktör 2'nin ise yaş ($p=0,027$), medeni durumu ($p=0,024$), çocuğu olma durumu ($p=0,007$) ve ailenin depremden etkilenme durumu ($p=0,027$) değişkenleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Katılımcıların Maneviyat Ölçeği ile yaş ($p=0,000$), medeni durumu ($p=0,000$), eğitim durumu ($p=0,018$) ve çocuğu olma durumu ($p=0,000$) değişkenleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Tablo 1). Kadınların sosyo-demografik özelliklerinin Deprem Risk Algısı Ölçeği ve Alt Faktörler ve Maneviyat Ölçeği puanları ile karşılaştırması Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri ile Deprem Risk Algısı Ölçeği ve Alt Faktörler Puanları ve Maneviyat Ölçeği Puanı ile İlişkisi

Değişkenler (n:390)	Sayı	%	DRAÖ Toplam Puan	DRAÖ Faktör 1	DRAÖ Faktör 2	Maneviyat Ölçeği Toplam Puan
Yaş						
18-21 yaş (1)	146	37,5	31,26±5,29	14,55±3,48	16,71±2,61	22,93±4,61
22-35 yaş (2)	140	35,9	32,39±6,26	15,79±3,72	16,60±3,16	24,85±4,57
≥36 yaş (3)	104	26,6	30,57±5,70	14,79±3,47	15,77±2,80	25,34±4,50
F			3,162	4,752	3,628	10,226
p			0,043 (2-3)	0,009 (2-1)	0,027 (1-3)	0,000 (2-1,3-1)
Medeni Durumu						
Evli	147	37,7	31,46±5,80	15,46±3,38	16,00±3,00	25,61±4,24
Bekar	243	62,3	31,49±5,80	14,81±3,72	16,68±2,79	23,44±4,74
T			-0,051	1,724	-2,261	4,548
P			0,959	0,085	0,024	0,000
Eğitim Durumu						
≤Ortaokul (1)	80	20,5	31,19±5,87	15,74±3,31	15,85±3,13	25,49±3,92
Lise (2)	160	41,0	31,95±5,93	14,62±3,77	16,57±2,79	23,67±4,98
≥Üniversite (3)	150	38,5	31,95±5,93	15,38±3,55	16,57±2,85	24,23±4,61
F			0,804	2,038	1,990	4,075
p			0,448	0,132	0,138	0,018 (1-2)
Aile Gelir Durumu						
İyi	39	10,0	31,30±7,03	14,77±4,22	16,54±3,25	25,67±4,98
Orta	131	33,6	31,01±5,19	15,00±3,15	16,00±2,77	23,87±4,46
Kötü	220	56,4	31,79±5,90	15,14±3,74	16,65±2,87	24,24±4,71
F			0,776	0,206	2,075	2,218
p			0,461	0,814	0,124	0,110
Çocuğu Olma Durumu						
Hayır	238	61,0	31,64±5,81	14,90±3,69	16,74±2,84	23,60±4,45
Evet	152	39,0	31,23±5,78	15,30±3,46	15,92±2,91	25,30±4,70
T			0,685	-1,067	2,729	-3,543
P			0,494	0,287	0,007	0,000
Aile Tipi						
Çekirdek Aile	358	91,8	31,37±5,82	15,02±3,59	16,34±2,91	24,27±4,66
Geniş Aile	32	8,2	32,75±5,39	15,41±3,74	17,34±2,40	24,13±4,89
T			-1,292	-0,568	-1,888	0,172
P			0,197	0,570	0,060	0,863
Ailenin Depremden Etkilenme Durumu						
Etkilenmedi (1)	319	81,8	31,06±5,70	14,81±3,54	16,24±2,87	24,23±4,72
Ev Değişikliği (2)	55	14,1	33,21±5,93	15,98±3,80	17,23±2,89	24,98±4,45
Şehir Değişikliği (3)	16	4,1	34,00±5,84	16,69±3,38	17,31±2,75	22,38±4,00
F			4,929	4,216	3,639	1,971
P			0,008 (2-1)	0,015 (3-1)	0,027 (2-1)	0,141

a, b = Farklılığın olduğu gruplardır, F= Anova Testi, t= t-testi, *p<0,05, **p<0,01,

Kadınların deprem korku ve inanç sorularına verdikleri cevaplar ile Deprem Risk Algısı Ölçeği ve Maneviyat Ölçeği Puanlarının karşılaştırması Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Kadınların Deprem Korku ve İnanç Sorularına Verdikleri Cevaplar ile Deprem Risk Algısı Ölçeği ve Maneviyat Ölçeği Puanları ile İlişkisi

Değişkenler (n:487)	Sayı	%	DRAÖ Toplam Puan	DRAÖ Faktör 1	DRAÖ Faktör 2	Maneviyat Ölçeği Toplam Puan
Deprem Tanrının Bizi Bir Cezalandırma Biçimi						
Hayır	349	89,5	31,27±5,72	14,97±3,56	16,30±2,84	24,05±4,73
Evet	41	10,5	33,26±6,15	15,80±3,85	17,46±3,08	26,04±3,76
T			-2,094	-1,403	-2,453	-2,606
P			0,037	0,162	0,015	0,010
Depreme Karşı Önlem Alınsa Da Allah'ın İsteddiği Olur						
Hayır	304	77,9	31,68±5,66	15,10±3,60	16,58±2,77	23,63±4,65
Evet	86	22,1	30,77±6,22	14,93±3,62	15,84±3,20	26,48±4,05
T			1,295	0,374	2,140	-5,136
P			0,196	0,708	0,033	0,000
Depreme Karşı Önlem Alınamaz						
Hayır	384	98,5	31,43±5,78	15,01±3,60	16,41±2,87	24,21±4,67
Evet	6	1,5	34,83±6,52	17,84±2,71	17,00±3,90	27,67±3,20
T			-1,428	-1,907	-0,492	-1,803
P			0,154	0,057	0,623	0,072
Depremlere Karşı Önlem Alınırsa Ölümler Azaltılabilir.						
Hayır	64	16,4	30,12±6,20	14,30±4,15	15,28±2,98	25,17±4,61
Evet	326	83,6	31,74±5,68	15,20±3,47	16,54±2,86	24,08±4,67
T			-2,056	-1,856	-1,807	1,708
P			0,040	0,064	0,072	0,088
Deprem Öngörülemez						
Hayır	335	85,9	31,58±5,65	15,10±3,56	16,48±2,83	24,05±4,62
Evet	55	14,1	30,89±6,64	14,82±3,91	16,07±3,23	25,58±4,85
T			0,815	0,534	0,970	-2,271
P			0,415	0,594	0,333	0,024
Depremi Yaşamak Kaderin Bir Parçası						
Hayır	324	83,1	31,68±5,77	15,15±3,63	16,54±2,87	23,78±4,73
Evet	66	16,9	30,47±5,85	14,61±3,46	15,86±2,91	26,61±3,59
T			1,559	1,120	1,730	-4,582
P			0,120	0,263	0,084	0,000
Deprem Korkum Var						
Hayır	205	52,6	29,65±5,60	13,70±3,58	15,96±2,91	23,61±4,66
Evet	185	47,4	33,50±5,33	16,56±2,97	16,93±2,78	24,98±4,59
T			-6,919	-8,549	-3,369	-2,926
P			0,000	0,000	0,001	0,004
Deprem Beni En Çok Çocuklarıma Ne Olacağı Konusunda Korkutur						
Hayır	285	73,1	31,22±5,84	14,76±3,67	16,46±2,89	23,74±4,55
Evet	105	26,9	32,18±5,64	15,85±3,32	16,32±2,89	25,69±4,72
T			-1,447	-2,675	0,411	-3,710
P			0,149	0,008	0,681	0,000

a, b = Farklılığın olduğu gruplardır, F= Anova Testi, t= t-testi, *p<0,05, **p<0,01

Araştırmamıza katılan kadınların Deprem Risk Algısı Ölçeği toplam puan ve Alt Faktörler puanları ve Maneviyat Ölçeği toplam puan ortalamaları ortalamanın üzerinde bulunmuştur (Tablo 3).

Katılımcıların Deprem Risk Algısı Ölçeği toplam puan ($r = ,187$) ve alt faktörler puanları sırasıyla ($r = ,174$) ve ($r = ,158$) ile Maneviyat Ölçeği toplam puanı arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0.05$, Tablo 3).

Tablo 3. Kadınların Deprem Risk Algısı Ölçeği ve Maneviyat Ölçeği Arasındaki İlişki

Ölçekler (n:390)	Alınabilecek Puan Aralığı	$\bar{X} \pm SS$	Alınan Puan Aralığı	B. Maneviyat Ölçeği	
A. DRAÖ Toplam Puan	8-40	31,48±5,80	15-40	r	0,187**
				p	0,000
A. DRAÖ Faktör 1. (Duygusal Risk)	5-20	15,06±3,60	5-20	r	0,174**
				p	0,001
A. DRAÖ Faktör 2. (Bilişsel Risk)	5-20	16,42±2,89	5-20	r	0,158**
				p	0,002
A. Maneviyat Ölçeği Toplam Puan	6-30	24,26±4,68	6-30	r	1
				p	

X: Ortalama, SS: Standart Sapma, * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$, r =Pearson Korelasyon Kat Sayısı, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Katılımcı kadınların deprem korku durumlarına ilişkin lojistik regresyon analizi sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Lojistik regresyon analizi sonucuna göre, deprem korkusu olma durumunu; yaşın bir birim artması 1,064 kat, evli olma 5.522 kat, depremde çocuklarına ne olacağı korkusunun olması durumu 4,784 kat ve Deprem Risk Algısı Ölçek puanının bir birim artması 1,395 kat arttırmaktadır. Ayrıca Bilişsel risk algısı puanının bir birim artması da 0.646 kat deprem korkusunu azaltmaktadır ($p < 0.05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Kadınların deprem korkularını etkileyen durumlara ilişkin lojistik regresyon analizi sonuçları

	B	S.E.	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
					Lower	Upper
Yaş	0,062	0,016	0,000	1,064	1,031	1,099
Medeni durumu(1)	1,709	0,430	0,000	5,522	2,379	12,819
Depremde Çocuklarıma Ne Olacağı Korku Durumu	1,565	0,381	0,000	4,784	2,269	10,089
Maneviyat Toplam Puanı	0,034	0,027	0,208	1,034	0,981	1,090
Risk Algısı Ölçeği Toplam Puanı	0,333	0,051	0,000	1,395	1,262	1,542
Bilişsel Risk Algısı Puanı	-0,437	0,098	0,000	0,646	0,533	0,783

B: Regresyon katsayısı, SE: Standart hata, Wald: Kikare değeri, df: serbestlik derecesi, p: Anlamlılık düzeyi ($p < 0.05$), Exp (B): Odds oranı(OR)

4. TARTIŞMA

Deprem, bireylerin güvenliğini, ruh sağlığı ve sosyal iyilik halini tehdit eden, bu alanlarda kısa ve uzun vadeli olumsuz etkileri olan deneyimlerdir. Deprem, insan sağlığını tehlikeye atar, aileleri ve sosyal etkileşimleri yıkan doğa olaylarıdır. Deprem, dünyanın oluşumundan bugüne

gerçekleşen önlenemez doğal afetlerden sadece biridir. Doğal afetler hayatın olağan akışını bozar, etkilediği bölgede yaşayan tüm canlıların yaşamını ve sağlığını tehdit eder. Depremi ön görülemez olması bireylerin sakin kalmaları ve ruh sağlığını korumaları için farklı baş etme stratejileri ile sonuçlanır. Deprem ile karşılaşmış ve yaşamış bireylerin yeniden deprem riski ile nasıl baş ettiklerini öğrenmek önemlidir. Bunlardan biri de maneviyat yani dini inanç ile baş etmeye çalışmaktır. Bu nedenlerle bu çalışmada 6 Şubat depremlerini Diyarbakır ilinde yaşayan kadınların deprem risk algısı ve maneviyatları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre ileri yaş olan kadınların manevi duyguları yüksek iken deprem risk algılarının daha düşük olduğu görülmüştür. Depremlere karşı kaderci yaklaşıma sahip olanların benzer şekilde maneviyat ölçeğinden daha yüksek puan aldıkları ancak deprem risk algılarının farklı olmadığı belirlenmiştir. Kadınların Maneviyat Ölçeği ve Deprem Risk Algısı Ölçeği toplam puan ortalamalarının yüksek olduğu ve bu ölçeklerin aralarında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Lojistik regresyon analizine göre deprem korkusunu yaşın artması, evli olma, depremde çocuklarına ne olacağı korkusu arttırmaktadır.

Maneviyatın tıpta ve psikolojide önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bireyler genellikle karşılaştıkları ciddi sorunlarla bir baş etme stratejisi olarak dini duygularına yönelmekte ve kaderci yaklaşımla kendilerini rahatlatmaya çalışmaktadırlar (Durgun, 2023; Sun vd., 2024). Tanrı inancını ve dini gereklilikleri yerine getirenlerin psikoloji üzerindeki olumlu etkisi kanıtlanmıştır (Çakmak ve Ekşi, 2023). Bu çalışmada kadınların artan yaş durumunda, eğitim durumu düşük düzeyde ve evli, çocuk sahibi olan kadınların maneviyat ölçeğinden daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu sonuçlarımız literatürle uygunluk göstermektedir (Durgun, 2023; Karataş ve Selçuk, 2023; Karataş ve Tüccar, 2024). Tam tersi biçimde genç yaşta olan kadınların ve depremden evi etkilenenlerin deprem risk algısının daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadınlar içerisinde daha geleneksel yaşantısı olanların manevi duygularının daha yüksek olduğu ve kaderci yaklaşımın deprem algısında daha olumlu etki yarattığı söylenebilir.

Deprem tanrının bir cezalandırma yöntemi olarak değerlendiren ve deprem korkusu olduğunu bildiren kadınların hem maneviyat hem de deprem risk algısının daha fazla olduğu görülmüştür. Diğer taraftan depreme karşı daha kaderci yaklaşım içerisinde olan kadınların maneviyat ölçeğinden anlamlı olarak daha yüksek puan aldıkları ancak risk algısında diğer kadınlardan farklı olmadığı belirlenmiştir. Aybey'in yaptığı kalitatif çalışmada katılımcılar bizim çalışmamızla benzer biçimde depremin Tanrı'nın bir takdiri, uyarısı, cezası ve sınavı olduğunu belirtmişlerdir (Aybey, 2024). Depreme tanık olan ve enkaz altında kalan bireylerle yapılan bir çalışmada, bireylerin deprem hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı veya kendilerini korumak için herhangi bir önlem almadıkları, deprem sırasında ve sonrasında dua ettikleri ifade edilmiştir (Duruel, 2023). Pakistan'da yapılan bir çalışmada yine kaderci yaklaşım nedeniyle bireylerin depreme karşı önlem almadıklarını göstermiştir (Qureshi vd., 2021). Oysa deprem gibi öngörülemez afetleri bir ceza olarak nitelendirmek bu felaketlere uyum sağlayacak düzenlemeler yapmanın önündeki engellerdendir. Diğer taraftan bireylerin kendilerini ya da toplumun diğer bireylerinin işlediği günahların bedelini ödeme düşüncesi de kadınlarda suçluluk, öfke, ümitsizlik ve değersizlik gibi psikolojik zorlukları ortaya çıkaracaktır (Karataş & Tüccar, 2024). Bu nedenle kadınların doğal afetler gibi durumlarla baş etme mekanizmaları yeniden değerlendirmeli ve kendilerini ya da toplumu suçlayacak duygulardan uzaklaştırılması önemlidir. Bu durum için depremin oluş mekanizmasını ve aynı zamanda korunma yollarını aktarmak önem arz etmektedir.

Deprem risk algısını dini yönelim etkilemektedir. Bu çalışmada kadınların deprem risk algısının ve maneviyatlarının yüksek düzeyde olduğu ve aralarında zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür. Türkiye'de yapılan farklı çalışmalarda da benzer şekilde deprem risk algısı ve olumlu dini başa çıkma stratejileri arasında ilişki bildirilmiştir (Gökçay vd., 2024; Türk vd., 2025). Dini başa çıkma yöntemleri bireylerde psikolojik ve fiziksel iyilik halini artırır ve kişilerarası iletişimi güçlendirir.

Tam tersi durumlarda ise olumsuz dindarlık daha kötü fiziksel ve ruhsal sağlığa, daha düşük yaşam kalitesine ve depresyona yol açabilir (Gökçay vd., 2024). Maneviyatın bireylerin afetler gibi savunmasız oldukları durumlarda dayanıklılığını artırabileceğini öne sürülmektedir (Timalsina vd., 2022). Tüm bunlardan yola çıkarak bireylerin manevi iyilik düzeylerinin doğal afet durumlarında önemli olduğu ve desteklenmesi gerektiği söylenebilir.

Deprem gibi felaketler kadınları daha çok etkilemektedir. Genellikle bu tür felaketler sonrasında kadınların cinsiyet rollerinde artış yaşanır. Aileyi bir arada tutma, güvenli çevre sağlama, aileyi besleme ve çocukları olası risklerden koruma rolü genellikle kadına düşmektedir (Yakıt Ak ve Aslan, 2024; Altıparmak ve Birel, 2024). Bu durumu destekler biçimde çalışmada yapılan Lojistik regresyon sonucunda deprem korkusunda yaş, medeni durumun evli olması ve çocuk sahibi olma gibi durumların etkili olduğu görülmüştür. Karataş ve Tüccar'ın çalışmalarında da benzer şekilde ilerleyen yaş ve medeni durumun deprem anksiyetesi ile başa çıkmada etkili olduğu bildirilmiştir (Karataş ve Tüccar, 2024). Altıparmak ve Birel'in çalışmalarında ise kadınların çocuk sahibi olması durumlarının deprem algısı üzerinde etkili olduğu ve anne olarak çocukları için çeşitli kaygılar yaşadıkları bildirilmiştir (Altıparmak ve Birel, 2024). İlerleyen yaş, evlilik kurumu ve çocuk sahibi olma kadınların geleneksel rollerini güçlendirmektedir. Özellikle annelik rolleri ve çocuklarını koruma içgüdüsü de kadınların kaygılarını artırıyor olabilir.

5. SONUÇ

Çalışmada kadınların yaşadıkları deprem risk algısı ve maneviyatları arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Kadınların kaderci yaklaşımının ise deprem risk algısını etkilemediği belirlenmiştir. Yaş, medeni durum ve çocuk sahibi olma gibi durumların deprem korkusunu artırdığı bulunmuştur. Dini inancına bağlı gerçekleştirilen ritüellerin deprem gibi felaketlerde kadınların ruh sağlığını korumasına ve yaşanan felaketi daha kolay atlatmasında etkili olacağı söylenebilir. Ancak diğer taraftan bu eğilim kadınların depremin Tanrı'dan geldiğini ve karşı konulamaz olduğunun benimsemesine ve önlem almalarına da neden olabilir. Bu nedenlerle depremlerin oluş mekanizmaları ve korunma yolları hakkında daha çok bilgilendirme platformları oluşturulmalıdır. Kadınların toplumsal rollerini ağırlaştıran deprem felaketinde en az hasar alınması için destek mekanizmalarına ve sektörler arası iş birliği ile yapılan çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu çalışmanın en önemli sınırlılığı depremi yaşamamış olan ve erkek cinsiyetine sahip bireylerle kıyaslamının yapılmamasıdır. Aynı zamanda çevrimiçi anket kullanımı da diğer bir sınırlılıktır. Çalışmada deprem ve maneviyat arasındaki ilişki incelenirse de erkekler ve geniş aralıklı yaş grupları ile çalışmanın tekrarlanması literatüre katkı sağlayacaktır. Deprem riskinin nedenlerini daha derinlemesine çözümlemek için nitel çalışma ile desteklenecek ve daha geniş bir örnekleme çalışmanın tekrarlanması önerilir.

KAYNAKLAR

- Altıparmak, İ. B., Birel, E. (2024). 6 Şubat 2023 Depremi Sonrasında Sosyal Yaşamın Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Değerlendirilmesi: Nurdağı Örneği. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 41(1), 113-134. <https://doi.org/10.32600/huefd.1304991>
- Aybey, S. (2024). Deprem sonrası ortaya çıkan problemlerin çözümünde manevi danışmanlık (Zonguldak örneği). Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 17, 197-223.
- Breakwell, G. M. (2021). Identity resilience: its origins in identity processes and its role in coping with threat. *Contemporary Social Science*, 16(5), 573-588. <https://doi.org/10.1080/21582041.2021.1999488>

Çakmak, Z., Ekşi, H. (2023). Ergenlerde Yaşamda Anlam, Maneviyat, Kişilik Arasındaki İlişkiler. JEMS, 7(1),38-52. <https://doi.org/10.37344/talim.2023.40>

Demirci, İ. Ekşi, H. (2018). Keep calm and be happy: A mixed method study from character strengths to well-being. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 18(29), 303-354. <https://doi.org/10.12738/estp.2018.2.0799>

Durgun, Z.Z. (2023). Kadınlarda Manevi Yönelim ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Tanım Tenkit Teori, 1, 1-14. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10452681>

Gökçay, G., Çevirme, A., İncirkuş Küçük, H., Genç Akgün, Z. (2024). The relationship between earthquake risk perceptions, religious orientation, spiritual well-being in individuals with and without earthquake experience: a cross-sectional study. *Sci Rep*, 11;14(1), 5928. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-56641-x>

Gören, A.B. (2023). Afet sonrası ikincil travmatik stres ve dini başa çıkma: Kahramanmaraş depremi örneği. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 23,80-100. <https://doi.org/10.33420/marife.1280604>

Karataş, Z., Selçuk, O. (2023). Üniversite öğrencilerinin manevi iyi oluşlarının açıklanmasında psikolojik esneklik ve çeşitli demografik değişkenlerin rolü. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 37-46.

Karataş, Z. Tüccar, E. (2024). Unveiling the healing power of spirituality: Exploring the impact on post-earthquake trauma among Türkiye survivors *Spiritual Psychology and Counseling*, 9(2), 145-168. <http://doi.org/10.37898/spiritualpc.1393636>

Kunii, Y., Usukura, H., Otsuka, K., Maeda, M., Yabe, H., Takahashi, S., Tachikawa, H., Tomita, H. (2022). Lessons learned from psychosocial support and mental health surveys during the 10 years since the Great East Japan Earthquake: Establishing evidence-based disaster psychiatry. *Psychiatry and clinical neurosciences*, 76(6), 212-221. <https://doi.org/10.1111/pcn.13339>

Mızrak, S., Özdemir, A., Aslan, R. (2021). Adaptation of hurricane risk perception scale to earthquake risk perception and determining the factors affecting women's earthquake risk perception. *Natural Hazards*, 109(3), 2241-2259.

Nesrullah, O., Yahya, Ş. (2023). Earthquake Survivors' Motivations for Coping with Their Problems: A Phenomenological Investigation. *Trc Journal Of Humanitarian Action*, 2,101 -110.

Qureshi, M.I., Khan, S.U., Rana, I.A., Ali, B., Rahman, A. (2021).Determinants of people's seismic risk perception: A case study of Malakand, Pakistan. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 55, 102078 <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2021.102078>

Sun, L., Guo, J., Qi, W. (2024). Earthquake attribution, risk perception, and self-efficacy: Tibetan Buddhism believers' preparedness motivation. *Environmental Hazards*, 23(5), 462-481. <https://doi.org/10.1080/17477891.2024.2325031>

Timalsina, R., Songwathana, P. Sae-Sia, W. (2022). Factors explaining resilience among Nepalese older adults experiencing disasters: A cross-sectional study. *Int. J. Disaster Risk Reduct.* 69, 102756. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2021.102756>

Timalsina, R., Songwathana, P. (2020). Factors enhancing resilience among older adults experiencing disaster: A systematic review. *Australasian emergency care*, 23(1), 11-22. <https://doi.org/10.1016/j.auec.2019.12.007>

Trumbo, C. W., Peek, L., Meyer, M. A., Marlatt, H. L., Gruntfest, E., McNoldy, B. D. Schubert, W. H. (2016). A cognitive-affective scale for hurricane risk perception. *Risk Analysis*, 36(12), 2233-2246. <https://doi.org/10.1111/risa.12575>

Tutal G.S., Kejanlı D.T., Aykal F.D. (2025). Evaluation of the effects of the february 6, 2023 earthquakes: Diyarbakır case, Turk Deprem Arastirma Dergisi, 7(1), 36-51. <https://doi.org/10.46464/tdad.1552933>

Türk, H., Ulusoy Doğmuş, Y., & Batmaz, H. (2025). Religious fatalism and earthquake preparedness among Turkish Muslims: risk perception as a moderating factor. Journal of Family Counseling and Education, 10(1), 59-75. <https://doi.org/10.32568/jfce.1644820>

Ural, A., Yalçın, E., İlkin Aydın, E., Höbek Akarsu, R. (2024). Women's experiences in the aftermath of the Kahramanmaraş earthquakes in Türkiye: A phenomenological study. International Journal of Disaster Risk Reduction, 110. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2024.104617>

URL 1, (2024). https://www.who.int/health-topics/earthquakes#tab=tab_1 (Son Erişim: 30.12.2024)

URL 2, (2024). <https://www.undp.org/turkiye-syria-earthquakes> (Son Erişim: 30.12.2024)

Yakıt Ak, E., Aslan, E. (2024). Deprem ve Kadın Üreme Sağlığı. Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi, 10(1), 43-51.